

Онiщенко Олена Iгорiвна,
заслужений дiяч науки i технiки України,
доктор фiлософських наук, професор,
завiдувачка кафедри гуманiтарних
дисциплiн. Киiвський нацiональний
унiверситет театру, кiно i телебачення
iменi I. К. Карпенка-Карого, Киiв, Україна

Olena Onishchenko,
Honoured Worker of science and technique
of Ukraine, Doctor of Philosophical Sciences,
Professor, Manager of Humanitarian Disciplines
Department. I. K. Karpenko-Karyi Kyiv
National Theatre, Cinema and Television
University, Kyiv, Ukraine

«ПРАВДА – ПОСТПРАВДА»: ТЕОРЕТИЧНІ ІННОВАЦІЇ МЕТАМОДЕРНІСТСЬКОГО ПРОЄКТУ

Анотація. Проблемне поле статті сформовано навколо однієї з наріжних ідей метамодерністського проєкту, яка спрямована на цілісне осмислення складних морально-психологічних станів людини що актуалізують такі питання як правда, щирість, політика, риторика. При цьому прихильники метамодернізму не оминають поняття «постправда», що є суто метамодерністським утворенням. **Мета статті** – узагальнення наявних в українській гуманістиці напрацювань щодо метамодерністської моделі культуротворення, окреслення теоретичного потенціалу низки нових понять, зокрема, дихотомії «правда – постправда», що, фактично, вводяться в ужиток, а також доцільність використання конкретних форм «комічного» в реконструкції логіки руху сучасної культури. У процесі дослідження були використані наступні **методи**: принцип історизму, що його потенціал дав змогу показати складні трансформаційні процеси, зумовлені реаліями сьогодення; комплексний підхід, який сприяв артикулюванню закономірностей сучасних культуротворчих трансформацій; міждисциплінарний підхід – своєрідний «теоретико-методологічний камертон» у царині гуманітарного знання ХХІ століття, концептуальний плюралізм, що відкрив можливості для змістовного наповнення розвідки, інтеграційний принцип, який спонукав кооптацію сучасних культурологічних теорій у площину даної статті. Ключові положення **новизни дослідження** презентують новий погляд на феномен творчості в добу метамодернізму, нові аспекти в аргументації проблематичності створення «позаелементних» художніх творів; введено у дослідницьке поле української гуманістики розвідку С. Брауза «Між правдою, щирістю і сатирою: політика постправди і риторика автентичності» (2018), акцентовано на його науковій позиції, що допомагає усвідомити доволі штучні метамодерністські конструкції, а також показано, що ідеологи метамодернізму обрали зв'язок понять «іронія – постіронія – сатира» його наріжним означником і як нового типу культури, загалом, і як підґрунтя літературно-мистецьких практик. **Висновки:** Аргументовано, що метамодернізм в умовах поточного століття розвивається як багаторівнева структура, що не претендує на цілісність, оскільки формується з численних авторських моделей, зокрема – розвідок, що вводиться в дослідницьке поле української гуманістики С. Брауза; відтворено як процес «прирощення» нових понять (постправда), так і спроби оперувати ними у контактi з уже широко відомими, намагаючись збагатити «відоме» елементами інноваційного змісту: правдоподібність + глибина = «глибиноподібність». Застосування порівняльного аналізу дало змогу виявити потенціал поняття «правда», якому не

завжди протистоїть інше поняття, зокрема, «постправда». Якщо потреба протистояння видається необхідною, поняттями, що творчо-пошуково взаємодіють із ним, виступають «істина» і «факт». Оскільки теоретичні засади метамодерністської культури лише формуються, увага до шляхів цього формування, вочевидь, має бути постійною з боку української гуманістики.

Ключові слова: правда, постправда, щирість, сатира, риторика, політика, категорія «комічне», факт, постіронія.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Дослідницька спрямованість даної статті відбиває процеси, якими позначений розвиток метамодернізму – новий етап у складному культуротворчому русі модернізм – авангардизм – постмодернізм – пост + постмодернізм – метамодернізм. Налічуючи приблизно два десятиліття у своєму розвитку, метамодернізм, як відомо, активно освоює американсько-європейський простір, пропонуючи новий погляд на художню творчість і мистецтво, що виступають складовими елементами сучасної культури. Водночас, у спробах обґрунтувати принципово нове ставлення і до художньої творчості, і до мистецтва, ідеологи метамодернізму поступово, але доволі помітно, трансформують ставлення і до «постаті митця», його ролі та завдань в умовах сучасного культуротворення.

У контексті означеного, вже на сучасному етапі розвитку метамодерністської культури, можна стверджувати, що вона відмовляється від низки естетико-художніх засад, передусім класичного мистецтва. Ця теза підкріплюється тим фактом, що автори літературно-мистецьких творів, що з'являються на теренах метамодернізму, категорично заперечують значущість наріжних структурних елементів художнього твору, а саме: мімезису та образу. Окрім цього, під тиском неприйняття опиняються й два інші елементи: канон і метод, останнім, – зважаючи на реалії «культуротворчого сьогодення», –метамодерністи, вочевидь, не опікуються. Адже нові літературно-мистецькі шукання, які відштовхуються від мистецько-видовищних форм культури 70–90-х років XX століття настільки індивідуалізовані, що не можуть стати способом пізнання. Реалізувати ж ті завдання, які передбачає «метод» (художній), тим більш проблематично, оскільки літературно-мистецькі твори метамодерністської спрямованості не мусять виконувати жодної з визначених класичним мистецтвом функцій.

Серед структурних елементів художнього твору в просторі мета- модерністського мистецтва залишаються «стиль» та «форма». «Стиль» – це, як відомо, індивідуальна манера творчості, есте-

тико-мистецтвознавче поняття, що почало формуватися за часів Відродження. Відіграючи доволі важливу роль у процесі створення мистецького твору, адже «стиль» є одним із засобів самореалізації митця, зміст цього структурного елемента зазнав помітних змін в умовах постмодернізму.

Саме митці постмодерністської орієнтації почали відстоювати ідею взаємодії різних стилів, поступово вводячи в ужиток поняття «полістилізм». На цьому експериментування зі стилем не припинилися. Так, часто-густо у процесі створення, наприклад, нової мистецько-видовищної форми сучасної культури – хепенінг, боді-арт, графіті, флешмоб, інсталяція – вже йдеться не про «полістилізм» як взаємодію стилів, а робляться – і більш, і менш вдалі – спроби позиціонувати «полістилізм» як «синтез» стилів. Тенденція до трансформації на рівні «взаємодія – синтез» привносить в метамодернізм чимало нового, що, доволі радикально, змінює специфіку творчого процесу, вимагаючи певних інновацій не лише під час створення митцем, а й у процесі сприйняття реципієнтом художнього витвору. Поки що розрив між «митцем – реципієнтом» доволі очевидний, а це, вочевидь, звужує аудиторію метамодерністів, зважаючи на парадоксальність їхніх творчих експериментів.

Адже наразі – реципієнт «не встигає» адаптуватися і до динаміки зміни «форми» та її ознак у кожному конкретному виді мистецтва, який «працює» за «метамодерністською матрицею». Слід враховувати, що оновлення форми було одним із принципово важливих завдань від періоду становлення модернізму. Саме створенням нових чинників форми – слово, колір, звук, монтаж, композиція, ритм – опікувалися представники практично всіх авангардистських напрямів. Форма, поза сумнівом, є одним з наріжних предметів уваги і в постмодернізмі, що кооптував означену проблему у поле метамодернізму.

Слід констатувати, що вироблення певної позиції у просторі сучасної української гуманістики щодо такої загальнотеоретичної естетико-мистецтвознавчої проблеми, як структурні елементи ху-

дожнього твору, видається нам нагальною й «працює» на актуальність цієї статті.

Принагідно зазначимо, що окремі аспекти проблеми структурних елементів художнього твору були порушені у нашій науковій розвідці «Видова специфіка мистецтва доби метамодернізму: особливості трансформаційних процесів» (2023). Вважаючи її – проблему – вкрай важливою для розуміння подальшого руху літературно-мистецьких практик метамодернізму, у даній статті заявлені нові аспекти, що аргументують проблематичність створення «позаелементних» художніх творів.

Водночас наголосимо, що, незалежно від особистісних смаків чи уподобань, метамодернізм є незаперечним фактом сучасної американсько-європейської культури, і оминати увагою те, що відбувається на його теренах, було теоретичною недалекоглядністю.

Окрім суперечливої ситуації щодо структурних елементів художнього твору, матеріал статті актуалізує проблему інтерпретації однієї з наріжних естетичних категорій – категорії «комічного». Ставлення до неї з боку дослідників метамодернізму спонукає виокремити принаймні дві позиції: а) йдеться про прагнення науковців, теоретичні інтереси яких пов'язані з цією культуротворчою площиною, залучити у контекст своїх розмислів естетичний вимір категорії комічного, розглядаючи його у контексті теоретико-практичного паритету; б) існує й інша позиція, коли свідомо гіпертрофується одна з п'яти форм комічного, і під її вимоги «підтасовується» увесь об'єм цієї категорії. Концептуальну логіку статті й спричинили означені позиції.

Проблемне поле статті – хоч і дещо ескізно – торкається й нової тенденції, що проглядається в тематичній спрямованості метамодернізму впродовж останнього десятиліття поточного століття, а саме: включення політичної проблематики в контекст «метамодерністського проєкту». Хоча при першому наближенні це може видатися доволі дивним, однак разом із терміном «політика» окремі представники метамодернізму намагаються реанімувати термін «риторика» як своєрідний супровід політичних дій. Загальновідомо, що риторика – це «сформована в добу Античності система норм і правил ораторського мистецтва» (Риторика, ЕР). Якщо означена тенденція закріпиться і дістане подальшого розвитку, метамодернізм вийде

за межі художньої культури і матиме можливості для ширших експериментів.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Реконструюючи дослідження й публікації, які тією чи іншою мірою дотичні до питань, що формують проблемне поле даної статті, слід наголосити наступне: доволі широке коло наукових розвідок, пов'язаних із специфікою сучасного культуротворення представлені в публікаціях Л. Бабушки, М. Бровка, О. Брюховецької, П. Герчанівської, Ю. Джулая, К. Кислюка, О. Кравченка, Т. Кривошеї, О. Маланчук-Рибак, М. Собуцького.

На межі ХХ – ХХІ століть в умовах трансформації «постмодернізм – пост+постмодернізм – метамодернізм», помітно активізувався інтерес до проблеми структурних елементів художнього твору. Виокремимо наразі наукові розвідки Т. Кохана, М. Тернової, С. Холодинської, О. Щербань, Ю. Юхимик.

Оскільки у статті представлена авторська позиція щодо зв'язки понять «правда – постправда», увагу привертають напрацювання українських науковців щодо поняття «правда». Наразі зазначимо, що його послідовна реконструкція і теоретичний аналіз у сучасному ігровому кінематографі представлені в дослідженнях Г. Черкова. Окрім цього, дотичними до означеної проблеми є напрацювання І. Зубавіної, О. Мусієнко, С. Тримбача, що дає підстави говорити про її мистецтвознавчий (кінознавчий) аспект. Водночас, слід визнати, що більш-менш послідовної уваги проблема «правди» в українській гуманістиці не викликала, фактично залишаючись на теоретичних маргінесах.

Концептуальна спрямованість даної статті передбачає урахування і вітчизняного досвіду осмислення феномена «комічного», цілісне бачення якого в органічній єдності і його категоріального статусу, і властивих йому форм, представлено в напрацюваннях В. Панченко. Про увагу до «комічного» свідчать, хоча і нечисленні, але доволі показові розмисли, що відбивають динаміку руху «від іронії до щирості» або співвідношення «сатира і метамодернізм».

Щодо нових мистецько-видовищних форм сучасної культури та творчо-пошукового характеру метамодернізму – в полі уваги опинилися напрацювання Т. Лютого, В. Мірошніченка, І. Петрової, К. Станіславської.

Мета статті – узагальнюючи наявні в українській гуманістиці напрацювання щодо метамодернізму

дерністської моделі культуротворення, окреслити як теоретичний потенціал низки нових понять, зокрема, дихотомія «правда – постправда», що фактично вводяться в ужиток, так і доцільність використання конкретних форм «комічного» в реконструкції логіки руху сучасної культури.

Виклад основного матеріалу. Оскільки матеріал статті «вибудовується» як багаторівневий, нашарування рівнів відбуватиметься поступово – від проблеми до проблеми. Це потребує, хоча б стисло, реконструювати дослідницький простір української культурології останнього десятиліття, що формувався паралельно з накопиченням «теоретичних здобутків» метамодерністів.

Аналіз специфіки руху української культурології останніх десятиліть було здійснено у численних публікаціях О. Кравченка, серед яких виокремимо статтю «Ідентифікація української культурології у контексті ідеї постмодерну» (2021), на сторінках якої реконструйовано як «входження» цієї гуманітарної науки у перелік вузівських спеціальностей, так і досвід створення перших підручників з культурології. Не слід оминати увагою і резонанс дискусій щодо сучасного й майбутнього стану культурології саме на українських теренах. Окрім означеного, не можна не враховувати, що на межі ХХ – ХХІ століття з'являється низка збірників наукових праць, що відкриває можливість для оприлюднення теоретичних позицій, що, вочевидь, значно розширює дослідницький простір України.

Доцільно констатувати, що часові параметри, на яких у статті акцентується увага, збігається з цілеспрямованим введенням в дослідницький простір української культурології широкого кола питань, пов'язаних із метамодернізмом. Ідеться, зокрема, про порівняльний аналіз термінів, який активно обговорювався американсько-європейськими культурологами задля обґрунтування нового етапу у русі «модернізм – авангардизм – постмодернізм – пост+постмодернізм».

У контексті означеного, слід наголосити на наступному факті, а саме: антрополог Робін ван ден Аккер (Нідерланди) у співавторстві з медіа-культурологом Тімотеусом Вермюленом (Норвегія) у журналі «Культура естетики – 2» видали друком статтю «Нотатки метамодернізму» (2010), що і стало своєрідною «точкою відліку» у запровадженні поняття «метамодернізм». Однак, слід зазначити, що і до сьогодні можна зустріти оперу-

вання терміном «неомодернізм» (*Metamodernism: Historisity*, 2017).

Наступним кроком в опануванні «метамодерністського простору» став етап вироблення нового понятійно-категоріального апарату, здатного «обслуговувати» дослідницьку тематику метамодернізму. В умовах третього десятиліття ХХІ століття вже йдеться про концептуалізацію, передусім європейськими культурологами, низки доволі важливих проблем, які, ми на цьому вже наголошували, мають бути не лише оприлюднені на теренах української культурології, а й осмислені та проаналізовані.

Серед українських культурологів, які більш-менш послідовно звертаються до метамодерністської проблематики виокремимо прізвище І. Петрової – авторки наукової розвідки «Метамодернізм як теоретичний дискурс та культурно-мистецька практика» (2021). Важливо наголосити, що І. Петрова реконструює доволі симптоматичні тези Р. ван ден Аккера, який сьогодні має статус одного з провідних ідеологів метамодернізму і стверджує, що метамодерністська художня парадигма мусить розглядатися не як завершальний, а як проміжний етап у логіці культуротворення.

Відштовхуючись від реконструйованого нами стану метамодернізму, проаналізуємо доволі, на нашу думку, своєрідний матеріал Сема Брауза «Між правдою, щирістю і сатирою: політика постправди і риторика автентичності» (2018). Перш ніж реконструювати і прокоментувати складові цієї розвідки, зосередимося на поняттях «правда» та «постправда», які містять у розмислах англійця С. Брауза, так би мовити, смисложиттєве навантаження.

Визначаючи зміст поняття «правда», потрібно артикулювати наступне: «правда – це об'єктивна реальність, що не залежить від спостерігача чи суб'єктивного сприйняття. Синонімом слова “правда” є слово “істина”» (*Правда*, EP).

Щодо визначення змісту поняття «постправда», йдеться про описання громадського занепокоєння тим, хто є авторитетним джерелом для оцінювання правдивості публічної інформації (*Постправда*, EP).

Відтак можна стверджувати, що С. Брауз намагається «вибудувати» концепцію власного дослідження на зіткненні «правди» як об'єктивної реальності, що не залежить від спостерігача, з «постправдою», що врешті-решт оцінює «правду». Зіткнення протилежностей заради отримання іс-

тини – це, як відомо, дослідницький прийом, уведений в ужиток видатним давньогрецьким філософом Гераклітом і зафіксований в історії філософії як «енантіодронія». Кооптуючи наші зауваження у площину наукової розвідки С. Брауза, можна стверджувати, що означений прийом, свідомо чи інтуїтивно, використаний ним задля досягнення певної мети, адже для англійського науковця «правда» – це метамодернізм, а «постправда» – оцінка його правдивості як публічної інформації.

Аналізуючи роздуми С. Брауза, які слід оцінити на рівні постановки проблеми і пошуків шляхів її аргументації, ми вважаємо за необхідне звернутися до позиції Г. Черкова, який, оперуючи поняттями «правда» та «істина», інтерпретує їх у дещо іншому вимірі. Так, С. Брауз спирається на творчу практику акторів-коміків, які на сцені чи телеекрані виконують сатиричні репризи, а Г. Черков – на кінематограф: обидва дослідники перебувають у просторі конкретних форм художньої творчості, представляючи бачення означених понять, так би мовити, у мистецтвознавчому ракурсі. Внаслідок цього, концепція Г. Черкова «вибудовується» на наступних засадах, а саме:

а) «...здійснена спроба підходу до проблеми “правди” в кіномистецтві, та її аналізу з позиції сприйняття кінотексту, яким він постає в очах “реципієнта” – глядача або критика, а не з позиції автора (режисерської концепції), чи окремого творчого методу»;

б) аналізуючи феномен «правда», «...в центр дослідження поставлені не соціологічний та психологічний аспекти (що характерно для вивчення глядацького сприйняття), а сам кінотекст з точки зору трансформації правди у витвореному екранному світі»;

в) «...спираючись на теоретичні засади визначення понять “істина” і “правда”, здійснено їх смислову диверсифікацію у мистецтвознавчому контексті» (Черков, 2008, с. 3).

Наразі завважимо, що концепція, запропонована Г. Черковим, вносить кілька важливих інновацій у традиційне тлумачення «правди» саме в мистецтвознавчому зрізі. Найголовнішим, нам видається, визнання існування кількох «правд», принаймні у «кінематографічному» колективному типі творчості. Показово і те, що ці «правди» є й залишаються для їх носія (сценариста, режисера, актора, глядача чи критика) єдино правильними. Доволі перспективною, вочевидь, є і теза

щодо можливості смислової диверсифікації «істини» та «правди».

Повертаючись до позиції С. Брауза, слід зауважити, що, на його думку, в умовах активного розвитку метамодернізму, який упевнено перетворюється на самостійний тип культури, саме потенціал «комічного», з одного боку, і акторське амплуа «комік» – з іншого, допомагають і прийняти, й існувати, подекуди, у доволі штучних конструкціях метамодернізму. Від перших сторінок свого дослідження С. Брауз виокремлює імена двох коміків – Стюарта Лі та Стівена Кольбера, широко відомих на англо-американських теренах своєю вельми гострою критикою усього того, що відповідає їхнім життєвим критеріям. Відштовхуючись від творчості цих акторів та враховуючи їхню популярність, С. Брауз значно розширює понятійно-категоріальний апарат свого дослідження і починає оперувати поняттями «факт», «правдоподібність», «сатира» (Browes, 2017).

Зокрема, дослідник, у доволі своєрідний спосіб, використовує потенціал біографічного методу, апелюючи до позиції свого дідуся, який упродовж життя керувався таким правилом: «Я знаю, якої я дотримуюсь думки, і не треба збивати мене з глузду фактами!» (*Metamodernism: Historisity*, с. 353).

На парадоксі – «факт», що збиває з глузду, – будує свої сатиричні репризи Стюарт Лі. Завдяки ж репризам Стівена Кольбера в ужиток було введено поняття «правдоподібність», що, як зазначає С. Брауз, дещо пізніше Т. Вермюлен пов'язав із поняттям «глибина», трансформувавши їх у поняття «глибиноподібність». Після 2015-го – року, коли були оприлюднені напрацювання Т. Вермюлена, поняття «глибиноподібність» вважається одним з наріжних у понятійно-категоріальному апараті метамодернізму.

Окрім розгляду реприз двох популярних коміків, спеціальний розділ свого дослідження С. Брауз присвячує наступному матеріалу – «Правда, щирість і сатира: “У гущі подій” – глядацьке сприйняття». Серцевиною цього розділу є аналіз, за словами С. Брауза, «...особливо впливової передачі – створеної Армандо Іануччі, телешоу «У гущі подій», яке вперше вийшло в ефірі BBC 19 травня 2005 року» (*Metamodernism: Historisity...*, с. 364).

Саме це телешоу дало можливість англійському культурологові поєднати поняття «щирість – одну з важливих рис особистості, яка проявляється у чесності, правдивості, відсутно-

сті суперечностей між реальними почуттями та намірами стосовно іншої людини чи групи людей і тим, як ці почуття і наміри підносяться їй на словах» (*Щирість*, EP) з поняттям «істина». Коли ж ідеться про визначення поняття «сатира – форма комічного – гостра, уїдлива критика, що підтримується у різних видах мистецтва, дозволяючи об’єкт критики довести до деформації», С. Брауз не торкається широкої проблематики, яка може бути представлена в шоу «У гущі подій», а звертається до обговорення подій політичних. При цьому в контекст своїх розмислів він включає позицію культуролога Стівена Філдінга, який переконаний, що в добу метамодернізму для різного роду телешоу вкрай необхідно виробити «урядовий стиль», а в іншому разі – з неприхованою долею іронії – зазначає таке: «... “У гущі подій” – врешті-решт – високоморальне шоу, сфокусоване на дослідженні того, як політики і їм подібні затемнюють собою ідеал Істини» (Fielding, 2014, с. 9). Оскільки поняття «істина» пишеться теоретиком з великої літери, можна уявити значення, що їй – істині – надається.

У нашій статті «“Постіронія” як структурний елемент комічного: мета- модерністська модель» (2023) ми апелювали до публікацій Константину Лі, який, як теоретичне досягнення мета модернізму, аргументував «постіронію», що, на його думку, реалізована практично в усіх літературно-мистецьких практиках. Важливим аспектом концепції Константину Лі є наслідування ним принципу теоретико-практичного паритету, а саме: виокремлюючи ідеї теоретиків – Дж. Пурді, З. Сміт, Р. Розенблатт, – що стають предметом теоретичного аналізу, він одразу ж підкріплює їх позиції прикладами творчих досягнень чи то письменників, чи то митців – К. Бакелдер, Р. Гелчен, Дж. Іган.

Авторська концепція Константину Лі «вибудовується» на апелюванні до поглядів названих ним теоретиків і діячів культури, які вважають, що іронія – це ключовий момент усієї культури постмодерну і «висловлюють застереження щодо породжених нею різноманітних суспільних, політичних та філософських проблем» (Оніщенко, 2023, с. 147).

Ми цілком свідомо уводимо в контекст даної статті матеріал, пов’язаний з проблемою «постіронії», оскільки певний час здавалося, що ідеологи мета- модернізму саме зв’язок понять «іронія – постіронія» обрали наріжним означником метамодернізму і як нового типу культури

загалом, і як підґрунтя літературно-мистецьких практик. Однак все виявилось значно складнішим, оскільки частина метамодерністів, так само як і С. Брауз, вбачають такий означник у «сатирі» (Browes, 2017).

Задля більш реального розуміння ситуації, що складається на теренах метамодернізму в умовах третього десятиліття поточного (XXI) століття, необхідно звернутися як до категорії «комічне», так і до її форм, а саме: гумор – сатира – іронія – сарказм – гротеск. Принагідно наголосимо, що дві інші засадничі категорії естетичної науки «прекрасне» і «трагічне» не мають подібної кількості форм, кожна з яких володіє самостійним змістом і здатна виконувати низку специфічних функцій. Слід визнати, що на даному етапі розвитку метамодернізму передбачити, яка з двох тенденцій перемаже чи спричинить ситуацію «паритету», практично неможливо. Відтак наразі є тільки один вихід, а саме – спостерігати за динамікою розвитку теорії метамодернізму.

Висновки. Підсумовуючи здійснений у статті аналіз заявлених проблем, слід наголосити на наступному:

– Аргументовано, що метамодернізм в умовах поточного століття розвивається як багаторівнева структура, що не претендує на цілісність, оскільки формується з численних авторських моделей. Представлена у статті позиція С. Брауза і тих теоретиків, на думку яких він посиляється, є одним з рівнів метамодерністської культури, що, з одного боку, починає залучати «на своє поле гри» питання, пов’язані з сучасною політикою, а з іншого – від десятиліття до десятиліття набирає теоретичних обертів;

– Відтворено як процес «прирошення» нових понять (постправда), так і спроби оперувати ними у контакті з уже широко відомими, намагаючись збагатити «відоме» елементами іноваційного змісту: «правдоподібність + глибина = глибиноподібність». Очевидною є тенденція до реанімування поняття «риторика» і його послідовного використання у процесі персоналізації політичних діячів, життя й кар’єра яких стають предметом теоретичного аналізу;

– Наголошено, що частина метамодерністів вважає естетику – науку про становлення й розвиток почуттєвої природи людини – обов’язковою складовою нової культури, яку вони намагаються «вибудовувати», використовуючи естетичне знан-

ня в рiзних аспектах. У статтi реконструйовано позицiю С. Брауза щодо «сатири» як форми «комiчного». Ця теза заслуговує на особливу увагу, оскiльки метамодернiстська культура доволi активно актуалiзує феномен «постiронiя»;

– Акцентовано, що застосування порiвняльного аналізу дало змогу виявити потенцiал поняття «правда», якому не обов'язково мусить протистояти iнше поняття, зокрема, «постправда». Якщо необхiднiсть протистояння видається вкрай потрiбною, то поняттями, якi творчо-пошуково взаємодiють з ним, виступають «iстина» i «факт»;

– Заявлено, що, оскiльки теоретичнi засади метамодернiстської культури лише формуються, увага до шляхiв цього формування, вочевидь, має бути потiйною з боку української гуманiстики. Її претензiї на полiтичну сферу при морально-психологiчних суперечностях щодо розвитку мистецтва можуть відкрити несподiванi ракурси у дослідженнi феномена «моральних провокацiй», загостривши їх аксиологiчнi вимiри.

Джерела та лiтература

- Онiщенко, О. I. (2023). «Постiронiя» як структурний елемент комiчного: метамодернiстська модель. *Науковий вiсник Київського нацiонального унiверситету театру, кiно i телебачення iменi I. К. Карпенка-Карого: зб. наук. праць*. Вип. 32. С. 146-153.
- Постправда. URL: [https://uk.wikipedia.org > wiki > Постправда](https://uk.wikipedia.org/wiki/Постправда)
- Правда. URL: [https://slovnyk.ua > Правда](https://slovnyk.ua/Правда)
- Риторика. URL: [https://uk.wikipedia.org > wiki > Риторика](https://uk.wikipedia.org/wiki/Риторика)
- Черков, Г. А. (2008). *Проблема правди у сучасному iгровому кiнематографi*. Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства. Спецiальнiсть 17. 00. 04. – кiномистецтво, телебачення. Київ. 18 с.
- Щирiсть. URL: [https://uk.wikipedia.org > wiki > Щирiсть](https://uk.wikipedia.org/wiki/Щирiсть)

Browes, Sam (2017). *Cognitive Rhetoric: The Cognitive Poetics of Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins.

Fielding, Steven. (2014). *A State of Play: British Politics on Screen Stage and Page*. London: Bloomsbury.

Metamodernism: Historisity, Affect and Depth After Postmodernism (2017). Ed. by Robin van den Akker, Timotheus Vermeulen and Alison Gibbons. Rowmen & Littlefield Publishing Group. 437 p.

References

- Onischenko, O. I. (2023). «Postironiya yak strukturniy element komichnogo: metamodernistska model [«Postirony» as a structural element of the comic: a metamodernist model]. *Naukoviy visnik Kiyivskogo natsionalnogo universitetu teatru, kino i telebachennya imeni I. K. Karpenka-Karogo: zb. nauk. prats*. Vyp. 32. P. 146-153. [in Ukrainian]
- Postpravda [Post-truth]. URL: [https://uk.wikipedia.org > wiki > Postpravda](https://uk.wikipedia.org/wiki/Postpravda)
- Pravda [Truth]. URL: [https://slovnyk.ua > Pravda](https://slovnyk.ua/Pravda)
- Ritorika [Rhetoric]. URL: [https://uk.wikipedia.org > wiki > Ritorika](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ritorika)
- Cherkov, G. A. (2008). Problema pravdi u suchasnomu igrovomu kinematografi [The problem of truth in modern game cinematography]. Avtoref. dis... na zdobuttya nauk. stupenya kand. mistetstvovnavstva. Spetsialnist 17. 00. 04. kinomistetstvo, telebachennya. Kyiv, 18 p. [in Ukrainian]
- Schirist [Sincerity]. URL: [https://uk.wikipedia.org > wiki > Schirist](https://uk.wikipedia.org/wiki/Schirist)
- Browes, Sam. *Cognitive Rhetoric: The Cognitive Poetics of Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins. 2017. [in English]
- Fielding, Steven (2014). *A State of Play: British Politics on Screen Stage and Page*. London: Bloomsbury. [in English]
- Metamodernism: Historisity, Affect and Depth After Postmodernism* (2017). Ed. by Robin van den Akker, Timotheus Vermeulen and Alison Gibbons. Rowmen & Littlefield Publishing Group. 437 p. [in English]

Olena Onishchenko

«Truth is post-truth»: theoretical innovations of the metamodernist project

Abstract. The problematic field of the article is formed around one of the cornerstone ideas of the metamodernist project, which aims to comprehend the complex moral and psychological states of a person, actualizing such issues as truth, sincerity, politics, and rhetoric. At the same time, supporters of metamodernism do not ignore the concept of «post-truth», which is a purely metamodernist formation. **The purpose** of the article is to summarize the developments in Ukrainian humanities regarding the metamodernist model of culture creation, to outline the theoretical potential of a number of new concepts, in particular, the dichotomy «truth – post-truth», which are actually being introduced into use, as well as the expediency of using specific forms of «comic» in the reconstruction of the logic of the movement of modern culture. The following methods were used in the research process: the principle of historicism, whose potential made it possible to show the complex transformational processes caused by the realities of today; an integrated approach that contributed to the articulation of the patterns of modern cultural transformations; interdisciplinary approach – a kind of «theoretical and methodological tuning fork» in the field of humanitarian knowledge of the twenty-first century, conceptual pluralism, which opened up opportunities for the content of the research, the integration principle, which prompted the co-optation of modern cultural theories within the scope of this article. The key novelties of the study present a new perspective on the phenomenon of creativity in the era of metamodernism, new aspects in the argumentation of the problematic nature of creating «extra-elements» of artistic works; the study of S. Brause «Between Truth, Sincerity, and Satire», introduced into the research field of Ukrainian humanities. S. Brause's «Between Truth, Sincerity, and Satire: The Politics of Post-Truth and the Rhetoric of Authenticity» (2018), emphasizing his scientific position, which helps to understand the rather artificial metamodernist constructions, and showing that the ideologues of metamodernism chose the connection of the concepts «irony – postirony – satire» as its cornerstone feature both as a new type of culture in general and as the basis of literary and artistic practices. **Conclusions.** It is argued that metamodernism in the current century is developing as a multilevel structure that does not claim to be integral, since it is formed from numerous author's models, in particular, the research introduced into the research field of Ukrainian humanities by S. Brause; both the process of «adding» new concepts (post-truth) and attempts to operate with them in contact with already widely known ones, trying to enrich the «known» with elements of innovative content: plausibility + depth = «depth-like» are reproduced. The use of comparative analysis allowed us to identify the potential of the concept of «truth», which is not always opposed by another concept, in particular, «post-truth». If the need for confrontation seems necessary, the concepts that interact with it in a creative and searching way are «truth» and «fact». Since the theoretical foundations of metamodern culture are only being formed, attention to the ways of this formation should obviously be constant on the part of Ukrainian humanities.

Keywords: truth, post-truth, sincerity, satire, rhetoric, politics, category of «comic», fact, postirony.